

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXIX/239/2010
z XXXIX sesji Rady Gminy Grodziczno
z dnia 25 lutego 2010 r.

**Program inwentaryzacji i usuwania wyrobów
zawierających azbest na lata 2010-2032
dla Gminy Grodziczno**

Październik 2009

Wykonawca:

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Ekologii Miast w Łodzi

90-568 Łódź, ul. Lipowa 73

SPIS TREŚCI

1. Podstawa formalna wykonania pracy	4
2. Cel programu	4
3. Rodzaje azbestu i oddziaływanie na środowisko i zdrowie człowieka	4
4. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”	6
5. Przepisy prawne dotyczące postępowania z materiałami i odpadami zawierającymi azbest	10
6. Informacje zawarte w wojewódzkim, powiatowym i gminnym planie gospodarki odpadami	15
7. Bilans materiałów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Grodziczno – stan aktualny	16
8. Prognozowane ilości wytwarzanych (usuwanych) odpadów zawierających azbest oraz przewidywane koszty ich usuwania i unieszkodliwiania	22
9. Możliwości pozyskiwania środków finansowych	24
10. Podsumowanie	26
11. Załączniki	27

Spis załączników

1. Wykaz podmiotów posiadających decyzję Starosty Nowomiejskiego zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest, wytwarzanymi na terenie Powiatu Nowomiejskiego
2. Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
3. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania
4. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone
5. GMINA GRODZICZNO –Wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest

1. Podstawa formalna wykonania pracy

Podstawą formalną wykonania pracy polegającej na opracowaniu „Programu inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2010-2032 dla Powiatu Nowomiejskiego” stanowi UMOWA NR 101/09 zawarta w dniu 28. 08. 2009 r. pomiędzy Powiatem Nowomiejskim a Ośrodkiem Badawczo – Rozwojowym Ekologii Miast w Łodzi.

2. Cel programu

Celem programu jest:

- usunięcie z terenu Gminy Grodziczno stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie u mieszkańców Gminy negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych azbestem i ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko oraz doprowadzenie do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych i norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- pomoc mieszkańcom Gminy Grodziczno w zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo-azbestowych.

3. Rodzaje azbestu i oddziaływanie na środowisko i zdrowie człowieka

Nazwa azbest stosowana jest dla minerałów o włóknistej budowie, naturalnie występujących w przyrodzie, które wykazują dużą odporność na wysoką temperaturę, działanie czynników chemicznych i ścieranie, właściwości dźwiękoszczelne oraz znaczną wytrzymałość na rozciąganie. Azbest jest izolatorem termicznym i elektrycznym. Dzięki takim właściwościom znalazł on zastosowanie w produkcji ok. 3000 różnych wyrobów (m. in. azbestowo-cementowych, włókienniczych, ciernych), przy czym podstawowy udział, w ogólnej ilości

wytwarzanych materiałów zawierających azbest, miały wyroby azbestowo-cementowe stosowanych w budownictwie (85% całkowitego wykorzystania w gospodarce).

Uwzględniając zawartość azbestu w wyrobie, stosowane spoiwo i gęstość wyrobu, wyroby podzielono na dwie klasy:

Klasa I – wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m^3 , określane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% azbestu (do 100%). Wyroby „miękkie” łatwo ulegają uszkodzeniom, co powoduje znaczną emisję włókien azbestowych do otoczenia. Do tej grupy należą m. in.: koce gaśnicze, materiały i wykładziny cierne, szczeliwa plecione.

Klasa II – obejmująca wyroby o gęstości powyżej 1000 kg/m^3 , określane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. Włókna azbestowe znajdujące się w wyrobach „twardych” są silnie związane i nawet przy mechanicznych uszkodzeniach stosunkowo niewielka ich ilość przedostaje się do otoczenia. Zagrożenie występuje podczas mechanicznej obróbki (cięcie, wiercenie otworów) wyrobów „twardych” oraz podczas zrzucania z wysokości. Do tej grupy należą bardzo rozpowszechnione w kraju płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty „karo” używane do pokrywania dachów, a także płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielorodzinnym na terenach osiedli miejskich.

W Polsce w latach 80-tych w ciągu roku wykorzystywano ok. 100 tys. ton azbestu. W tym okresie ostatecznie zostało udokumentowane działanie rakotwórcze azbestu. Ze względu na jego szkodliwe działanie na zdrowie w 1999 r. wprowadzono w naszym kraju zakaz stosowania azbestu.

Szkodliwy wpływ azbestu na organizm związany jest przede wszystkim z narażeniem na wdychanie powietrza, w którym zawieszono są włókna azbestu. Stopień negatywnego oddziaływania zależy głównie od liczby włókien, które zatrzymane zostały w płucach oraz od ich właściwości fizycznych (najgroźniejsze są włókna długie i cienkie docierające do końcowych odcinków układu oddechowego, gdzie pozostają do końca życia, stanowią potencjalne zagrożenie powstania zmian chorobowych nawet po wielu latach).

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może spowodować wystąpienie szeregu schorzeń w obrębie układu oddechowego takich jak: łagodne zmiany opłucowe, pylica azbestowa, rak płuc, międzybłonniaki opłucnej i otrzewnej oraz raka płuc.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż przy narażeniu pozazawodowym, tj. podczas przebywania w pobliżu wyrobów zawierających azbest, realne zagrożenie występuje tylko w przypadku uszkodzonej struktury wyrobu, gdy włókna azbestowe uwalniane są do powietrza atmosferycznego.

Dostępne dane wskazują, że azbest obecny w wodzie pitnej nie wykazuje szkodliwego działania na zdrowie. Z tego względu zastępowanie rur azbestowo-cementowych w instalacjach ziemnych przed okresem ich technicznego zużycia nie jest konieczne.

4. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (Program) przyjęty przez Radę Ministrów 14 lipca 2009 r. jest aktualizacją przyjętego w 2002 r. „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Wyznaczone w „Programie usuwania azbestu...” cele zostały utrzymane, w tym cel główny - całkowite usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych do **2032 roku**, przy czym składowanie przyjmuje się jako jedyną metodę unieszkodliwiania.

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” określa nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w ciągu 24 lat, wynikających ze zmian gospodarczych i społecznych, związanych m.in. ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Nadal nie jest znana dokładna ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie kraju. Oszacowania przeprowadzone w 2003 r. wskazywały, że na terenie Polski użytkowano ok. **15,5 mln ton** wyrobów zawierających azbest.

W okresie od 2003 do 2008 r. tempo usuwania wyrobów zawierających azbest było niższe od zakładanego w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terytorium Polski”. Do 2008 roku usunięto ok. 1 mln ton takich wyrobów, oszacowano więc, że w 2009 roku użytkowanych jest jeszcze ok. **14,5 mln ton** wyrobów zawierających azbest.

Przyjęto, że w kolejnych latach unieszkodliwiane będą następujące ilości odpadów zawierających azbest:

- w latach 2009-2012 ok. 28% odpadów (4mln ton),
- w latach 2013-2022 ok. 35% odpadów (5,1 mln ton),
- w latach 2023-2032 ok. 37% odpadów (5,4 mln ton).

Zwykle przyjmuje się, że trwałość wyrobów wynosi ok. 30 lat, z tego względu termin całkowitego usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest ustalono na koniec 2032 roku. Azbest traktowany jest jak odpad niebezpieczny.

Przyjęte wartości oznaczają, że przewiduje się iż najwięcej odpadów zawierających azbest (37%) zostanie usuniętych w ostatnim okresie realizacji Programu od 2023 do 2032 roku, nieco mniej – 35% w drugim okresie (od 2013 do 2022 roku), a w okresie (od 2009 do 2012 roku) – 28%.

Przyjęto, że całkowity koszt realizacji Programu w latach 2009-2032 wyniesie ok. **40,4 mld zł**. Obejmuje on: środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa i środki jednostek samorządu terytorialnego. Do oszacowań przyjęto następujące założenia:

- pozostało do usunięcia 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest, koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia wytworzonych odpadów wyniesie ok. 40 mld zł,
- wybudowanie 56 składowisk (lub kwater) na których będą składowane odpady zawierające azbest wyniesie ok. 260 mln zł,
- wspieranie przez Ministra Gospodarki (środki budżetowe): opracowania planów usuwania wyrobów zawierających azbest, działań edukacyjno-informacyjnych i monitoringu Programu będzie kosztować 53,2 mln zł,
- 40 mln zł pochodzących ze środków finansowych jednostek samorządu terytorialnego przeznaczonych będzie na opracowywanie i aktualizację planów usuwania wyrobów zawierających azbest i działania edukacyjne.

Szacowany koszt usuwania wyrobów zawierających azbest ponoszony przez właścicieli nieruchomości wynosi 40 mld złotych. Istniejące możliwości zredukowania kosztów z tym związanych dotyczą wsparcia finansowego kosztów ponoszonych podczas: demontażu, transportu i unieszkodliwienia usuniętych wyrobów zawierających azbest. Koszty nowych pokryć dachowych i elewacyjnych pokrywane są w pełni przez właścicieli obiektów.

Na szczególną uwagę zasługuje wprowadzenie w Programie nowego instrumentu, polegającego na umożliwieniu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu własnej nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm. Warunkiem przeprowadzenia takich działań będzie odpowiednie przeszkolenie takiej osoby, posiadanie odpowiednich środków technicznych oraz incydentalność wykonywanej pracy. Wymagać to będzie przygotowania niezbędnych zmian legislacyjnych oraz finansowania stosownych szkoleń na poziomie lokalnym.

*Program inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest
na lata 2010-2032 dla Gminy Grodziczno*

W Programie określono pięć działań, a w ich ramach zadania oraz odpowiedzialnych za ich wykonanie. Terminy realizacji wszystkich działań zawarto w okresie od roku 2009/2010 do 2032.

Tab. 1. Główne kierunki działań

Działanie	Zadania realizujące	Odpowiedzialny
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków jednorodzinnych i gospodarskich oraz oczyszczanie terenów nieruchomości	-usuwanie wyrobów zawierających azbest, -przeprowadzenie szkoleń, -zorganizowanie akcji wywozu odpadów azbestowych z terenu gminy na składowisko lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym, -finansowe wsparcie gmin w zakresie organizowania akcji wywozu odpadów lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych	- właściciel nieruchomości, - jedn. samorz. terytorialnego-gminy, - jedn. samorz. terytorialnego-gminy, -NFOŚiGW, WFOŚiGW
Usuwanie wyrobów z dużych obiektów budowlanych i oczyszczanie terenu nieruchomości	-usuwanie wyrobów zawierających azbest, -zorganizowanie akcji demontażu, oczyszczenia nieruchomości i wywozu odpadów azbestowych z terenu gminy, powiatu na składowisko lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych, -finansowe wsparcie gmin, powiatów w zakresie organizowania akcji wywozu odpadów lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych, -wsparcie finansowe dla jednostek samorz. terytorialnego w opracowywaniu gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest, -aktualizacja gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest	-właściciel obiektów budowlanych, -jedn. samorz. terytorialnego, gminy, powiaty -NFOŚiGW, WFOŚiGW -Minister Gospodarki -jedn. samorz. terytorialnego
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych –połączenie z innymi działaniami (m.in. termomodernizacja, przebudowa gospodarstwa rolnego)	-usuwanie wyrobów zawierających azbest, - finansowe wsparcie gmin, powiatów w zakresie organizowania akcji demontażu, oczyszczenia nieruchomości i wywozu odpadów azbestowych lub ich przetwarzania w urzędzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych,	-właściciele obiektów budowlanych, -NFOŚiGW, WFOŚiGW

*Program inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest
na lata 2010-2032 dla Gminy Grodziczno*

Działanie	Zadania realizujące	Odpowiedzialny
	-uruchomienie preferencyjnych kredytów w zakresie usuwania wyrobów azbestowych, termomodernizacji obiektów budowlanych	-BOŚ S.A., WFOŚiGW
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów i terenów użyteczności publicznej oraz terenów byłych zakładów produkujących wyroby azbestowe	-wsparcie prac przygotowawczych dla oczyszczenia z azbestu obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych, terenów byłych zakładów produkujących wyroby zawierające azbest, -usuwanie wyrobów zawierających azbest, -finansowe wsparcie gmin w zakresie: oczyszczania z azbestu, wywozu odpadów azbestowych lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym w ramach środków krajowych, - uruchomienie preferencyjnych kredytów w zakresie oczyszczania z azbestu obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych, terenów byłych zakładów produkujących wyroby zawierające azbest,	-Minister Gospodarki -właściciele obiektów budowlanych, - NFOŚiGW, WFOŚiGW -BOŚ S.A., WFOŚiGW
Budowa składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest oraz urządzeń do przetwarzania odpadów zawierających azbest	-budowa składowisk odpadów azbestowych i uruchamianie urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest	-inwestorzy, jed. samorz. terytorialnego

Zakłada się, że do 2012 r. zostanie zakończona rzetelna inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i dane ze wszystkich gmin zostaną wprowadzone do WBDA. Wsparcie na opracowywanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest przewidziano do końca 2015 r.

Zebrane dotychczas informacje dotyczące procesu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie kraju nie są pełne, co sprawia trudności w przeprowadzeniu oceny stopnia realizacji w zaplanowanych w Programie działań i zadań.

Dane dotyczące stopnia realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski” przedstawia przyjęty przez Radę ministrów w dniu 4. 03. 2008 r. „Raport z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski”.

Analiza finansowania działań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych wykazała, że w latach 2003-2007 wydano na ich realizację prawie 2 mld zł. Wsparcie finansowe

przeznaczone na ten cel, głównie w postaci udzielonych kredytów preferencyjnych oraz w mniejszym zakresie - dotacji wyniosła ok. 80 mln zł., co stanowi ok. 4 % poniesionych kosztów. Autorzy raportu wskazują, że zbyt niskie wsparcie finansowe na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest były główną przyczyną opóźnień w realizacji Programu.

5. Przepisy prawne dotyczące postępowania z materiałami i odpadami zawierającymi azbest

Ustawy

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016, z późn. zm.)
- ~~3.~~ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251 ze zm.)
4. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych- (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 152 poz. 1222)
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. w sprawie zmiany ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 175, poz. 1458).
- ~~6.~~ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 ze zm.)
7. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 72).

Akty wykonawcze

1. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 218, poz. 1833, z późn. zm.).

2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).
4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).
5. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126).
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771).
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).

Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 06 07 01* – odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* – odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* – odpady zawierające azbest,
- 10 13 09* – odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych,
- 15 01 11* – opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* – okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* – zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,

- 17 06 01* – materiały izolacyjne zawierające azbest,
 - 17 06 05* – materiały konstrukcyjne zawierające azbest.
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (t.j. Dz. U Nr 30 poz. 213)

Zarządzenia

1. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231).

Dyrektywy i decyzje

2. Dyrektywa Rady 67548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16. 08. 1967, str. 1; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27)
3. Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09. 1976, str. 201, z późn. zm.; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 3, str. 317).
4. Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE L 263 z 29. 09. 1983, str. 25, z późn. zm.; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 264).
5. Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269).
6. Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349).

7. Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz. Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str. 12, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 2130).
8. Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16. ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35).
9. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228).
10. Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L z 16.01.2003, str. 27, Dz. Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz. Urz. WE polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314).

Obowiązujące przepisy dotyczące postępowania z materiałami i odpadami zawierającymi azbest określają liczne obowiązki i zadania w tym zakresie dla:

- organów samorządowych,
- właścicieli/zarządców nieruchomości na terenie których znajdują się materiały azbestowe
- przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest.

Poniżej przedstawiono najważniejsze z nich.

Obowiązki gminy

- informowanie mieszkańców gminy o szkodliwym działaniu azbestu i materiałów zawierających azbest oraz obowiązku usuwania go przez właścicieli/zarządców nieruchomości,
- zbieranie informacji przekazywanych przez właścicieli/zarządców nieruchomości o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, a także o wyrobach, których wykorzystywanie zostało zakończone,
- coroczne przekazywanie wojewodzie informacji przez wójta/burmistrza/prezydenta o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest (informacja powinna być złożona do 31 marca za poprzedni rok).

Obowiązki właścicieli (zarządców) nieruchomości

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie nieruchomości,
- przygotowanie i przekazanie organowi nadzoru budowlanego oceny stanu i dokumentacji miejsca gdzie występuje azbest,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zgodnie ze wskazaniami wynikającymi z przeprowadzonej oceny,
- przegląd i oznakowanie (zgodnie z przepisami) miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest poprzez wykonanie spisu z natury,
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi lub złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (w zależności od ilości wytwarzanych odpadów),
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję pracowników w zakresie BHP przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów i przestrzegania procedur bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- przygotowanie szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest obejmującego m.in.:
 - identyfikację azbestu przewidzianego do usunięcia,
 - opis metody zastosowanej przy wykonywaniu planowanych prac,
 - ustalenie monitoringu powietrza niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac,
 - opis zastosowanych zabezpieczeń eliminujących emisję azbestu do środowiska,
 - zgłoszenie prac związanych z zabezpieczeniem lub usunięciem wyrobów zawierających azbest właściwemu organowi nadzoru budowlanego i właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy;
 - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego socjalnego zapewniającego prawidłowe prowadzenie prac,
- przeprowadzenie działań polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania zgodnie z obowiązującymi przepisami,

6. Informacje zawarte w wojewódzkim, powiatowym i gminnym planie gospodarki odpadami

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2010

W Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińska-Mazurskiego na lata 2007-2010 przedstawione zostały dane dotyczące ilości wyrobów zawierających azbest w województwie warmińsko-mazurskim na podstawie informacji zebranych w 2006 roku. Według rejestru przygotowanego przez wojewodę:

- na terenie województwa wykazano ponad 85 tys. Mg i ok. 101 km wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych do usunięcia w terminie do 2032 r.,
- na terenie Powiatu Nowomiejskiego wykazano 6 725,05 Mg wyrobów zawierających azbest oraz 12 550 m rur azbestowo-cementowych.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego działają dwa składowiska, na których można deponować odpady zawierające azbest.

1. Składowisko odpadów niebezpiecznych w m. Półwieś (Gm. Zalewo), administrowane przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Ostródzie. Składowisko posiada odpowiednie zezwolenia na prowadzenie działalności w tym zakresie:
 - decyzję Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 31. 07. 2003 r. (znak ŚR.I.6620/18-1/2003), zezwalającą na unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych (materiałów izolacyjnych zawierających azbest kod: 17 06 01* oraz materiałów konstrukcyjnych zawierających azbest kod: 17 06 05*) poprzez składowanie (proces D5),
 - decyzję Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 31. 07. 2003 r. (znak ŚR.I.6620/18-1/2003), zatwierdzającą instrukcję eksploatacji składowiska odpadów w m. Półwieś, Gm. Zalewo.
2. Składowisko odpadów w Elblągu przy ul. Mazurskiej 42 zarządzane przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.
 - decyzja Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 16. 02. 2007 r. (znak: ŚR.I.6622-01/2007) zezwalająca na unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych poprzez składowanie (proces D5).

Dotychczasowe obserwacje związane z gospodarką odpadami azbestowymi wskazują na istnienie największych problemów związanych z brakiem wsparcia ekonomicznego dla właścicieli wyrobów zawierających azbest przy ich demontażu i zbyt duże koszty jego

demontażu. Usuwanie wyrobów zawierających azbest w województwie przebiega bardzo powoli. Według informacji z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i gospodarki Wodnej w Olsztynie w latach 2004-2006 tylko 8 podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego otrzymało dofinansowanie na unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest.

Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Nowomiejskiego

„Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Nowomiejskiego” (będący częścią Powiatowego Programu Ochrony Środowiska) na okres od 2004 r. do 2007 r. z perspektywicznymi działaniami do 2011 r., uchwalony przez Radę Powiatu na początku 2004 r. określił tylko szacunkową ilość odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (o kodach: 17 06 01*, 17 06 05*, 17 09 03*, 17 09 05*) wytwarzanych przez podmioty gospodarcze w powiecie nowomiejskim wynoszącą – 4 250 Mg. Podana ilość przedstawia dane zawarte w zezwoleniach na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych wydanych przez Starostę, nie odzwierciedla więc sytuacji rzeczywistej.

Gminny Plan gospodarki Odpadami dla-Gminy Grodziczno na lata 2004-2007 z uwzględnieniem lat 2008-2011

W gminnym planie gospodarki odpadami opracowanym i przyjętym w 2004 r. nie przedstawiono informacji dotyczących wyrobów zawierających azbest oraz odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

7. Bilans materiałów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Grodziczno – stan aktualny

Gmina Grodziczno obejmuje obszar 154 km² położona jest w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, we wschodniej części Powiatu Nowomiejskiego. Graniczy z gminami: Lubawa, Nowe Miasto, Rybno, Kurzętnik oraz Brzozie.

Gmina Grodziczno obejmuje 17 sołectw: Boleszyn, Grodziczno, Katlewo (z miejscowością Białobłoty), Kowaliki, Kuligi, Linowiec, Lorki, Montowo, Mroczenko, Mroczo, Nowe Grodziczno, Ostaszewo, Rynek, Świniarc, Trzcina, Zajęczkowo i Zwiniarz.

Liczba mieszkańców w Gminie na koniec 2008 r. wynosiła **6706**. Dane dotyczące liczby mieszkańców poszczególnych sołectwach przedstawia tab. .

**Tab. 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Grodziczno
(stan na dzień 31. 12. 2008 r.)**

Sołectwo	Liczba mieszkańców
Boleszyn	538
Grodziczno	385
Katlewo	285
Kowaliki	88
Kuligi	353
Linowiec	436
Lorki	206
Montowo	480
Mroczenko	289
Mroczno	1200
Nowe Grodziczno	650
Ostaszewo	459
Rynek	246
Świniarc	272
Trzcina	262
Zajączkowo	266
Zwiniarz	291
Ogółem	6706

Gmina należy do obszarów słabo rozwiniętych pod względem gospodarczym. Podstawą działalności gospodarczej jest działalność związana z rolnictwem, w tym głównie z chowem trzody chlewnej i hodowlą drobiu. Działalność przemysłowa prowadzona jest przede wszystkim przez niewielkie prywatne zakłady branży drzewnej oraz przez jednostki zajmujące się handlem, działalnością budowlaną i przetwórstwem rolno-spożywczym.

Inwentaryzację wyrobów zawierających azbest wraz z oceną stanu technicznego tych wyrobów zleconą przez Starostwo Powiatu Nowomiejskiego przeprowadził Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Ekologii Miast w okresie od września do października 2009 roku.

Informacje od właścicieli domów jednorodzinnych i małych firm uzyskiwano podczas bezpośrednich kontaktów z właścicielami/zarządcami nieruchomości na których znajdowały się obiekty z materiałami zawierającymi azbest. Przeprowadzający wizje lokalną wypełniali kartę informacyjną o wyrobach zawierających azbest (załącznik nr 3), kartę oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (załącznik nr 2) oraz kartę informacyjną o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone – wypełnioną tylko przez trzech właścicieli nieruchomości (załącznik nr 4). Naniesione dane potwierdzone były przez właściciela własnoręcznym podpisem. W przypadku, gdy właściciel nie chciał udzielić odpowiedzi lub był nieobecny sporządzano spis z natury. Właścicielom (zarządzającym) budynkami wielorodzinnymi, użytku publicznego,

ogrodami działkowymi przekazywano do wypełnienia kartę informacyjną o wyrobach zawierających azbest i kartę oceny ich stanu. Wypełnione karty były odbierane przez pracowników OBREM.

Przeprowadzona inwentaryzacja wykazała, że na terenie Gminy Grodziczno znajdują się następujące ilości i rodzaje wyrobów zawierających azbest.

Tab. 3. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Grodziczno

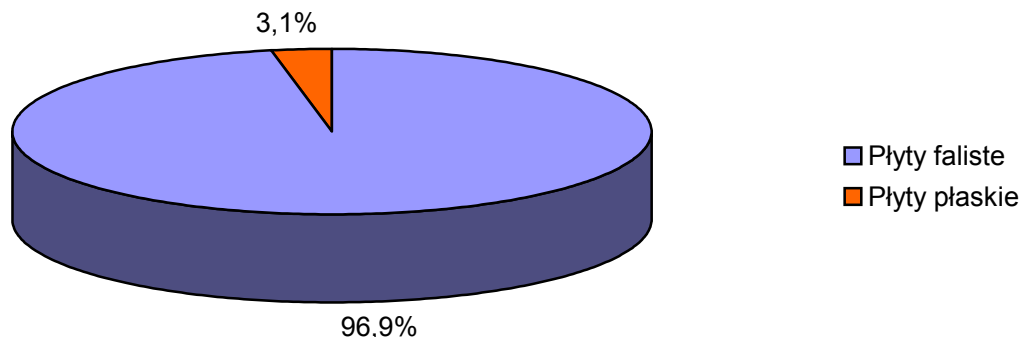
Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Ilość wyrobów zawierających azbest	
	m ²	Mg*
Płyty faliste azbestowo-cementowe (m ²)	333437,50	3667,81
Płyty płaskie azbestowo-cementowe (m ²)	10664,00	117,30
Rury azbestowo-cementowe	-	-
Inne wyroby zawierające azbest	-	-
Ogółem	344101,50	3785,11

* przy przeliczeniu danych przyjęto, że 1 m² płyty azbestowo-cementowej waży 11 kg

Ilość wyrobów zawierających azbest określano jednostkach powierzchni – metrach kwadratowych. Całkowita ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Grodziczno wynosi **344 101,5 m²**, w tym: 2 244,0 m² (24,7 Mg) w budynkach użyteczności publicznej oraz 540,0 m² (5,9 Mg) w budynkach wielorodzinnych.. Uwzględniając przy przeliczeniu założenie, że 1 m² płyty azbestowo-cementowej waży 11 kg można przyjąć, że na terenie Gminy Grodziczno znajduje się ok. **3 785,11 Mg** wyrobów zawierających azbest.

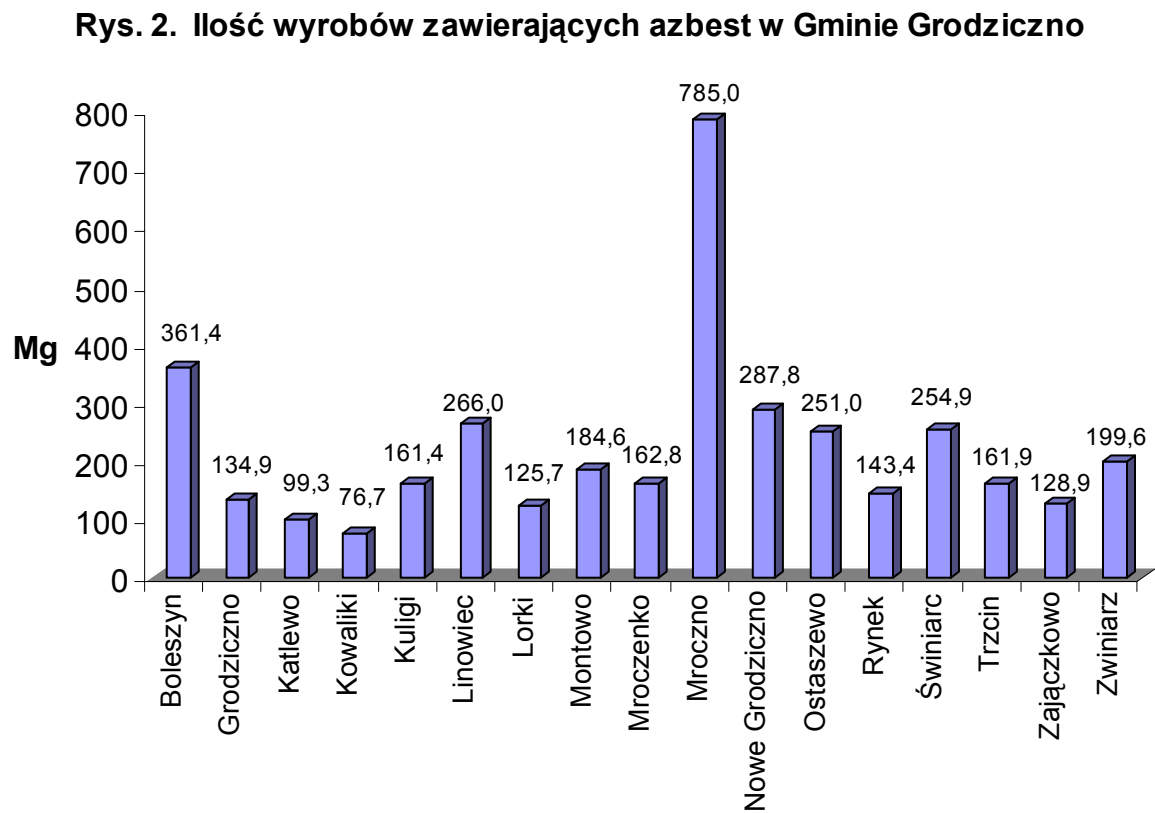
Największy udział w całkowitej ilości wyrobów zawierających azbest – 96,9% mają płyty faliste azbestowo-cementowe. Znacznie mniejszy udział mają płyty płaskie azbestowo-cementowe – 3,1%.

**Rys. 1. Rodzaje wyrobów zawierających azbest
w Gminie Grodziczno**

Ilość wyrobów zawierających azbest w Mg przypadająca na 1 km² powierzchni gminy wynosi – **24,6 Mg**. Natomiast ilość wyrobów zawierających azbest przypadająca na 1 mieszkańca gminy – **0,56 Mg**. Ilość materiałów azbestowych przypadająca na 1 km² powierzchni w Gminie Grodziczno jest niższa od oszacowanej dla 2009 r. średniej dla Polski **46,37 Mg/km²**, natomiast ilość wyrobów przypadająca na jednego jej mieszkańca jest wyższa od oszacowanej średniej dla kraju, która wynosiła **0,38 Mg/mieszkańca**.

Ilościowy rozkład wyrobów zawierających azbest w poszczególnych sołectwach Gminy Grodziczno przedstawia rys. 2.

Nagromadzenie wyrobów azbestowych w przeliczeniu na osobę w poszczególnych sołectwach przedstawiono w tab. 4.

Tab. 4. Nagromadzenie wyrobów zawierających azbest w sołectwach Gminy Grodziczno

Sołectwo	Mg/mieszkańca
Boleszyn	0,67
Grodziczno	0,35
Katlewo	0,35
Kowaliki	0,87
Kuligi	0,46
Linowiec	0,61
Lorki	0,61
Montowo	0,38
Mroczenko	0,56
Mroczo	0,65
Nowe Grodziczno	0,44
Ostaszewo	0,55
Rynek	0,58
Świniarc	0,93
Trzcina	0,61
Zajączkowo	0,48
Zwiniarz	0,69

Największe nagromadzenie wyrobów zawierających azbest występuje w sołectwach: Świniarc, Kowaliki, Zwiniarz i Goleszyn. Najmniejsze w sołectwach: Grodziczno, Katlewo i Montowo.

Wyniki oceny stanu technicznego zinwentaryzowanych materiałów azbestowych przedstawiono poniżej.

Tab. 5. Ocena stanu wyrobów azbestowych z terenu Gminy Grodziczno

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	%
Stopień pilności I (wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)	1,6
Stopień pilności II (ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku)	98,2
Stopień pilności III (ponowna ocena w terminie do 5 lat)	0,2

Tylko nieznaczna część płyt azbestowo – cementowych (1,6 %) wymaga bezzwłocznej wymiany lub naprawy. Pozostałe (98,2 %) powinny być ponownie ocenione w ciągu jednego roku. Przeprowadzenie oceny w dłuższym terminie (do 5 lat) dotyczy niewielkiej ilości materiałów (0,2 %).

Przeprowadzona inwentaryzacja na terenie Gminy Grodziczno nie wykazała występowania „dzikich” wysypisk odpadów zawierających azbest.

8. Prognozowane ilości wytwarzanych (usuwanych) odpadów zawierających azbest oraz przewidywane koszty ich usuwania i unieszkodliwiania

Przyjmując założenia zawarte w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” o ilości powstających (usuwanych) odpadów z azbestem dla trzech okresów od 2009 do 2032 roku, określono przybliżone wartości wytwarzanych odpadów zawierających azbest dla Gminy Grodziczno.

Przewiduje się, że w poszczególnych okresach usunięte zostaną następujące ilości materiałów azbestowych:

- od 2009 do 2012 r. – 1 059,8 Mg (28%),
- od 2013 do 2022 r. – 1 324,8 Mg (35%),
- od 2023 do 2032 r. - 1 400,5 Mg (37%).

Największe koszty będą związane z usuwaniem materiałów azbestowych z terenu zabudowy jednorodzinnej.

Koszty demontażu i utylizacji płyt azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie są bardzo zróżnicowane i ulegają dużym wahaniom. Średnia cena za usługi obejmujące: demontaż, transport i składowanie płyt azbestowo-cementowych wykorzystywanych w budownictwie, przyjęta w przedsiębiorstwach działających na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego wynosi **ok. 30 zł/m²**. Szacowany koszt usunięcia i unieszkodliwienia wszystkich płyt azbestowo-cementowych z obiektów budowlanych wyniósłby:

$$344101,5 \text{ m}^2 \times 30 \text{ zł/m}^2 = \mathbf{10\ 323\ 045 \text{ zł}}$$

Wielu właścicieli nieruchomości znajduje się w trudnej sytuacji materialnej, dlatego konieczne jest podjęcie działań pozwalających na dofinansowanie prac związanych z wymianą pokryć dachowych zawierających azbest.

Zgodnie z założeniami, gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowiska odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów.

Tab. 6. Harmonogram działania na lata 2010-2032

Lp.	Działanie	Szacunkowy koszt w tys. zł	Termin realizacji
1	Opracowanie regulaminu dofinansowania działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji	Bez kosztów	I kwartał 2010
2	Prowadzenie działalności informacyjnej wśród mieszkańców o wpływie azbestu na zdrowie i środowisko oraz zasadach usuwania wyrobów zawierających azbest	20	2010-2032
3	Przygotowanie bazy danych o ilościach i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na podstawie danych zawartych w kartach wypełnianych podczas przeprowadzania inwentaryzacji i oceny stanu technicznego materiałów zawierających azbest	4	2010
4	Coroczna aktualizacja bazy danych o materiałach zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy	Bez kosztów	2010-2032
5	Cykliczna aktualizacja programu usuwania azbestu	10	2010-2032
6	Usuwanie 3 785,1 Mg materiałów zawierających azbest: -ok. 1 059,8 Mg, -ok. 1 324,8 Mg, -ok. 1 400,5 Mg	- 2 890 - 3 613 - 3 820	-2010-2012 -2013-2022 -2023-2032
7	Zapewnienie środków finansowych z funduszu gminnego oraz pozyskiwanie środków z funduszy ochrony środowiska (i innych) na wsparcie działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest		2010-2032
8	Monitorowania realizacji programu - coroczne sprawozdania z realizacji programu	Bez kosztów	2010-2032

W ramach działań informacyjno-edukacyjnych mieszkańców dot. szkodliwości działania azbestu na zdrowie i środowisko oraz prawidłowego postępowania z materiałami zawierającymi azbest proponuje się m. In.:

- publikację informacji w lokalnej prasie,
- przygotowanie na stronie internetowej gminy materiałów nt. wyrobów zawierających azbest,
- przedstawianie ogłoszeń na tablicach ogłoszeń,
- przekazywanie ulotek informacyjnych o azbecie i obowiązkach związanych z koniecznością jego usuwania mieszkańcom posiadającym wyroby azbestowe,
- organizowanie spotkań z mieszkańcami.

Szacuje się, że przeciętne roczne koszty przeznaczone na kampanię edukacyjno-informacyjną będą wynosić ok. 1 000 zł.

Z przedstawionego w harmonogramie szacunkowego kosztu realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest wynika, że podstawowe znaczenie mają koszty związane z usuwaniem materiałów azbestowych. Większość kosztów poniosą właściciele budynków jednorodzinnych i gospodarskich oraz właściciele innych obiektów budowlanych (firm, zakładów, spółdzielni mieszkaniowych, samorządów).

Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien być w jak największym stopniu pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji pożyczek funduszy ochrony środowiska.

Na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U z 2008 r. Nr 25 poz. 150 ze zm.) samorząd gminny może pozyskiwać na realizację programu usuwania azbestu środki finansowe z NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz GFOŚiGW. Środki z funduszy ochrony środowiska są wydatkowane zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Z 2005 r. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.).

Wsparcie finansowe może być w postaci dotacji lub niskoprocentowanego kredytu. W przypadku pożyczek najbardziej preferencyjne oprocentowanie otrzymają samorzady najbiedniejsze (o niskim dochodzie budżetowym na mieszkańca). Przykładowo WFOŚiGW w Olsztynie przeznaczył środki finansowe (na dotacje i dopłaty do oprocentowania kredytów udzielanych przez BOŚ) na działania związane z usuwaniem azbestu realizowane w ramach konkursu STOP-Azbest. Wielkość dofinansowania w konkursie wynosi 2 000 zł/Mg odpadów, jednak nie więcej niż 50 000 zł na jeden projekt. Udział dotacji nie może przekroczyć 60% całkowitych kosztów projektu. Oczekiwany efekt wsparcia to: trwała likwidacja pokryć dachowych (potwierdzona kartą przekazania odpadu), jak również usunięcie ze środowiska wyrobów azbestowych w ilości wyrażonej w tonach. Z kredytów preferencyjnych mogą korzystać osoby fizyczne, prowadzący działalność gospodarczą, samorzady i utworzone przez nie jednostki organizacyjne, jednostki posiadające osobowość prawną oraz wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe.

Wsparcie finansowe dotyczy działań obejmujących demontaż, transport i utylizację materiałów azbestowych. Firma prowadząca prace jest zobowiązana do posiadania odpowiedniego zezwolenia na prowadzenie prac związanych z usuwaniem azbestu.

Przykłady przyznawania przez różne gminy wsparcia finansowego na zadania z zakresu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest:

1. Gmina Budzyń (Woj. Wielkopolskie)

Dofinansowanie z GFOŚiGW dla właścicieli nieruchomości zabudowanej z terenu gminy (tylko raz dla danego obiektu). Kwota dofinansowania zadania z zakresu usuwania wyrobów azbestowych

wynosi – 15 zł za 1 m² likwidowanego pokrycia dachowego lub elewacji, jednak nie więcej niż 1 500 zł.

Wysokość środków przeznaczona na udzielenie dofinansowania określona będzie w planie wydatków GFOŚiGW na dany rok budżetowy.

2. Miasto Brzeg Dolny (Woj. Dolnośląskie)

Przewidziano dotacje ze środków GFOŚiGW dla osób fizycznych wykonujących zadanie związane z usuwaniem azbestu (dot. demontażu, zabezpieczenia, transportu i utylizacji odpadów zawierających azbest). Wielkość wsparcia – 80% poniesionych kosztów. W przypadku pozyskania przez gminę środków zewnętrznych na usuwanie azbestu z terenu Gminy Brzeg Dolny wysokość dotacji może wynieść 100% kosztów wykonanych działań. O przyznaniu środków decyduje kolejność złożenia wniosków oraz wysokość posiadanych na ten cel środków finansowych w danym roku na koncie GFOŚiGW.

3. Gmina Trzydnik Duży (Woj. Lubelskie)

Dofinansowanie z GFOŚiGW przewidziano dla osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami. Wysokość dofinansowania wynosi 90% kosztów poniesionych na demontaż, zabezpieczenie, transport i utylizację odpadów, oczyszczenie terenu z pyłu azbestowego oraz na załadunek, transport i utylizację materiałów azbestowych ułożonych w przyzmacach.

4. Gmina miejska Nowe Miasto Lubawskie

Współfinansowanie (w roku 2009) działań w zakresie usuwania azbestu ze środków GFOŚiGW obejmujące kompleksowo demontaż, transport i unieszkodliwianie pokryć dachowych azbestowo-cementowych budynków mieszkalnych położonych na terenie gminy, zakończone w terminie do dnia 31. 10. 2009 r. Jednorazowe dotacje, w wysokości nie przekraczającej 50% kosztów realizacji prac i nie większej niż 2 000 zł, przeznaczone są tylko dla osób fizycznych. Łączna kwota na przeznaczona na wsparcie działań związanych z usuwaniem azbestu wynosi 10 000 zł.

We wszystkich przypadkach podstawą wypłaty dofinansowania jest przedstawienie rachunku (faktury VAT) dokumentującego przeprowadzone prace.

Zalecenia dla rady gminy odnośnie planowania środków na realizację programu w corocznych budżetach

Planowanie wielkości środków finansowych jakie w każdym roku powinny być przeznaczone przez gminę na realizację programu usuwania azbestu, zgodnie z określonym harmonogramem, jest trudne. Dotychczasowe działania gmin na terenie kraju w tym zakresie okazały się niewystarczające. Nie wiadomo, czy nawet przy zapewnionym wsparciu finansowym, odpowiednia liczba właścicieli obiektów budowlanych z materiałami azbestowymi zdecyduje się na wymianę pokryć dachowych. Jest to związane z koniecznością poniesienia kosztów związanych z położeniem nowego dachu.

Zasadnicze znaczenie będzie miało uchwalenie przez Radę Gminy regulaminu przyznawania dofinansowania ze środków GFOŚiGW na usuwanie wyrobów azbestowych. Wielkość środków

przeznaczonych na ten cel będzie zależała od możliwości finansowych gminy oraz od liczby zgłoszonych przez mieszkańców wniosków.

Przyjmując założenie, że dotacje ze wszystkich źródeł - na działania związane z usuwaniem, zgodnie z określonym harmonogramem, wyrobów zawierających azbest (należących do osób fizycznych, obiektów publicznych i podmiotów gospodarczych) pokryją 50% poniesionych kosztów, a w okresie od 2010 do 2012 roku planuje się poniesienie kosztów w wysokości 2 890 tys. zł, to dotacje pokrywające połowę kosztów poniesionych na demontaż, transport i utylizację odpadów azbestowych powinny wynosić ok. 482 tys. zł. rocznie. W latach 2013-2022 – ok. 181 tys. rocznie, natomiast w ostatnim okresie (2023-2032) ok. 191 tys. rocznie.

Podstawowymi wskaźnikami monitorowania Programu będą: ocena ilości zdjętych i unieszkodliwionych materiałów zawierających azbest znajdujących się na obiektach budowlanych oraz wzrost poziomu świadomości społecznej w zakresie problematyki związanej z azbestem. Szczegółowy wykaz proponowanych wskaźników przedstawiono poniżej.

Tab.7. Wskaźniki monitorowania „Programu inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Grodziczno”

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
1.	Masa wytworzonych odpadów zawierających azbest powstałych podczas usuwania materiałów azbestowych z obiektów budowlanych	Mg/rok
2.	Masa wytworzonych odpadów zawierających azbest poddanych unieszkodliwieniu	Mg/rok
3.	Stopień usunięcia wyrobów zawierających azbest	%
4.	Wykorzystanie środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu	%
5.	Liczba i rodzaj prowadzonych działań edukacyjno-informacyjnych	Liczba i opis
6.	Liczba interwencji/wniosków zgłaszanych przez mieszkańców związanych z realizacją Programu i uzyskane efekty	Liczba i opis

Stała analiza wymienionych wskaźników umożliwi przeprowadzenie oceny efektywności realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest.

9. Możliwości pozyskiwania środków finansowych

Środki budżetu państwa

Środki z budżetu państwa, pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki przeznaczone są m.in. na wspieranie: prac przygotowawczych (np. opracowywanie dokumentacji w zakresie

oczyszczania z azbestu), opracowywanie programów (gminnych, powiatowych, wojewódzkich) usuwania wyrobów zawierających azbest, wspieranie szkoleń lokalnych, czy działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Środki z funduszy ochrony środowiska

Fundusze ochrony środowiska na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym tworzone są z opłat za korzystanie ze środowiska ponoszonych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Część środków może być przeznaczana na działania związane z usuwaniem azbestu.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie w ramach przedsięwzięć priorytetowych w dziedzinie ochrony powierzchni ziemi przewiduje wspomaganie działań związanych z unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych (mogilniki, azbest) ujętych w programach gospodarki odpadami na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Istnieje również możliwość uruchomienia programów na poziomie gminnym, przeznaczonych dla właścicieli obiektów w których występują materiały azbestowe. Częściowy zwrot kosztów następuje po przeprowadzeniu usunięcia wyrobów zawierających azbest po złożeniu przez właściciela dokumentów określających wielkość poniesionych kosztów.

Bank Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ)

BOŚ jest bankiem finansującym inwestycje proekologiczne. Współpracuje z wieloma instytucjami finansowymi i dysponuje bogatą ofertą preferencyjnych oraz komercyjnych kredytów.

Środki Unii Europejskiej

Samorządy i instytucje publiczne mogą tworzyć projekty w zakresie gospodarki odpadami. W tym również odpadami azbestowymi, które będą wspierane ze środków pochodzących z *Funduszy Strukturalnych*, gdzie w okresie 2007-2013 mogą być wykorzystywane środki w ramach programów operacyjnych. Środki te mogą być przyznawane m. in.: jednostkom samorządu terytorialnego oraz ich związkom, spółdzielniom i wspólnotom mieszkaniowym, gminom oraz rolnikom.

Wsparcie na działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest w okresie 2009-2015 można również uzyskać ze środków unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO). W RPO Warmia i Mazury można otrzymać wsparcie finansowe na zadania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych jako elementu

infrastruktury towarzyszącej w ramach projektów w poddziałaniu 4.1.1. – „Poprawa warunków technicznych budynków zrealizowanych w technologii wielkiej płyty”.

Przewiduje się, że w latach 2007-2013 będzie można pozyskać fundusze zewnętrzne na projekty dotyczące mieszkalnictwa. Jeżeli program zostanie zaakceptowany, to stworzy nowe źródło dotacji dla działań w zakresie usuwania wyrobów azbestowych z budynków mieszkalnych. Określenie wysokości środków unijnych, które będą przeznaczone na wsparcie działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest w ramach istniejących programów pomocowych, nie jest możliwe.

10. Podsumowanie

Głównym celem „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Grodziczno” jest likwidacja zagrożenia dla środowiska i zdrowia mieszkańców związanego z obecnością materiałów azbestowych. Będzie to zadanie wieloletnie i wymagające poniesienia dużych kosztów. Zgodnie z założeniami określonymi w programie krajowym usuwanie wyrobów zawierających azbest powinno zostać zakończone w 2032 r. Podstawowe znaczenie w tym procesie będzie miało prawidłowe, zgodne z obowiązującymi przepisami, przeprowadzanie usuwania wyrobów zawierających azbest. Z tego względu bardzo istotne jest przybliżenie mieszkańcom informacji dotyczących bezpiecznej eksploatacji i usuwania materiałów azbestowych.

Całkowity koszt usunięcia wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Grodziczno wyniesie ok. 10 323 045 zł.

Wysokie koszty usuwania i unieszkodliwiania azbestu w wielu przypadkach przekraczają możliwości finansowe właścicieli nieruchomości, z tego względu niezbędne jest zapewnienie środków finansowych z funduszu gminnego oraz pozyskiwanie środków z funduszy ochrony środowiska (i innych) na wsparcie działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

11. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

Wykaz podmiotów uprawnionych do dokonywania demontażu poszyc dachowych zawierających azbestyna terenie Powiatu Nowomiejskiego oraz odbioru i transportu tych materiałów (wg stanu na dzień 27 sierpnia 2009 r.)

- 1) Zakład Remontowo-Budowlany „ALFIX” Jerzy Kostecki, Barszczewo 10, 16-006 Barszczewo, tel. 66 12 880
- 2) **Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.** ul. 3-go Maja 8, 14-100 Ostróda, tel. 0 pref. 89 646 35 79, e-mail: puk-ost@supernet.pl
- 3) PPHU „ABBA-EKOMED” **Sp. z o.o.**, ul. Moniuszki 11/13, 87-100 Toruń, tel./fax 0 pref. 56 65144 25, 654 86 70-71, www.abba-ekomed.com.pl, e-mail: biuro@intranet.abba-ekomed.com.pl
- 4) Przeds. Robót Termoizolacyjnych i antykorozyjnych „TERMOEXPORT”, ul. Żurawia 24/7, 00-515 Warszawa, tel. 0 pref. 22 821 34 67, 621 21 97, fax 0 pref. 22 621 40 64, 821 41 75
- 5) Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu i Recyklingu „CARO”, ul. Zamoyskiego 51, 22-400 Zamość, tel. 0 608 435 133, fax 0 pref. 84 627 30 13, e-mail: caro@zamosc.home.pl
- 6) „EKOBUJ” Arkadiusz Splitt, Tylice 23, 13-300 Nowe Miasto Lubawskie, tel. 0 pref. 56 47 25 132
- 7) Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego „MJ” **Sp. z o.o.** , ul. Graniczna 6, Reguły, 05-816 Michałowice
- 8) Przedsiębiorstwo Usługowo Produkcyjne „WAKRO” Jacek Kopisto, ul. Słowackiego 16, 82-500 Kwidzyn, tel./fax 0 pref. 55 261 20 96 kom. 0 601 712 428, e-mail: info@wakro.pl
- 9) Zakład Remontowo-budowlany „AMBROŻY” **Sp.j.** Wiesława Śliwińska, Kazimierz Ambroży, biuro: ul. Piekarska 20, 00-264 Warszawa, tel/fax 0 pref. 22 831 07 64
- 10) Zakład Handlowo-Usługowy „MAXMED” Marcin Murzyn, ul. Źródłana 3, 84-23-Rumia, tel. 0 pref. 58 671 85 63, fax 0 pref. 58 671 48 82
- 11) „ALBEKO” **Sieger Sp. j.**, 87-510 Kotowy
- 12) „TRANSPORT-METALURGIA“ **Sp. z o.o.**, ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko, tel. 0 pref. 44 685 41 35, fax 0 pref. 44 685 42 90
- 13) T.K.J. „MATUSZEWSKI” **Sp. j.**, ul. Por. Krzycha 5, 86-300 Grudziądz, tel. 0 pref. 56 10 20 755, fax 0 pref. 56 46 54 982

- 14) Firma Handlowo-Usługowa „**ENIGMA**” Józef Trzeciński, ul Jodłowa 16, 13-300 nowe Miasto lubawskie, tel. 0 pref. 56 474 48 40
- 15) „**DACH-BUD**” Dariusz Sołobodowski, ul. Gdyńska 18, Marzęcice, 13-306 kurzetnik, tel. Kom. 0 503 151 149
- 16) „**GAJAWI**” P.P.H.U. Gabriel Rogut, ul. Odyńca 24, 93-150 Łódź, tel kom. 0 501 028 153, fax 0 pref. 42 688 43 70
- 17) „**ALGADER HOFMAN**” Sp. z o.o., ul. Wólczyńska 133 bud. 11B, 01-919 Warszawa, tel./fax 0 pref. 22 864 94 97 i 834 73 53, tel. Kom. 0 603 124 853, www.algader.l, e-mail: algader_biuro@post.pl
- 18) Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe „**AWAT**” Sp. z o.o., ul. Kaliskiego 9, 01-476 Warszawa, tel./fax 0 pref. 22 683 92 48, 683 91 63 i 78, fax 0 pref. 22 666 89 41, WWW.awat.com.pl, e-mail: centr@wat.com.pl
- 19) Zakład Remontowo-Budowlany – **Andrzej Milewski**, ul. Łokietka 24/54, 11-400 Kętrzyn, tel. 0 pref. 89 752 81 08, tel. Kom. 0 506 179 789
- 20) Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „**JUKO**”, ul. 1-go Maja 25, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel./fax 0 pref. 44 732 69 23-24, tel. 0 pref. 44 732 69 63-65, www.juko.com.pl, e-mail: biuro@juko.com.pl
- 21) Zakład Usług , Produkcji o Handlu – **Jan Górliński**, ul. Moniuszki 85, 06-200 Maków Mazowiecki, tel./fax 0 pref. 29 71 70 467, tel. Kom. 0 606 640 337, e-mail: zupih@o2.pl
- 22) Usługi Budowlane „**DACH-BUD**” – Piotr Pasik, ul. Grunwaldzka 9/6, 14-200 Iława, tel. 0 pref. 89 649 30 00, tel. Kom. 0 604 337 833
- 23) Przedsiębiorstwo budowlano-Handlowe „**DELBUD**”, ul. Jana Kilińskiego 28, 11-300 Biskupiec, tel./fax 0 pref. 89 715 60 31
- 24) „**SINTAC-POLSKA**” Sp. z o.o., ul. Armii Krajowej 86, 05-075 Warszawa – Wesola, tel., fax 0 pref. 22 812 62 54, 812 76 27, e-mail: sinta@sintac.com.pl
- 25) P.P.H.U. „**EKO-MIX**”, ul. Grabiszyńska 163, 50-950 Wrocław
- 26) P.H.U.P. „**BAB-DACH**” Krystian Babalski, ul. Dworcowa 7, 13-306 Kurzętnik, tel. 0 pref. 56 474 01 75,
- 27) P.U.H. „**TOP DACH**” Usługi Remontowo-Budowlane Ireneusz Pędzich, Bielice 81, 13-330 Krotoszyny
- 28) „**POKRYCIA DACHOWE**” Piotr Zawacki, ul. Kolejowa 25, 13-300 Nowe Miasto Lubawskie, tel. Kom. 888 373 282
- 29) F.H.U. „**POKRYCIA DACHOWE**” Bożena Trzecińska, ul. Sienkiewicza 17A, 13-306 Kurzętnik, tel. 0 pref. 56 474 48 40

- 30) **„WANBUD” Usługi Ciesielsko-Dekarskie Bogdan Wantowski**, ul. Spacerowa 8, 13-220 Rybno, tel 0 pref. 23 696 66 10, 0 606 503 543
- 31) **Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.**, ul. 29 stycznia, 14-230 Zalewo, tel. 0 pref. 89 646 42n 51, 758 83 12
- 32) **„EXPRES-BUD” Grzegorz Uzarski**, Rumenica 15, 14-260 Lubawa, tel. Kom. 664 765

*Program inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest
na lata 2010-2032 dla Gminy Grodziczno*

Załącznik nr 2 (wzór)

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Miejsce/ obiekt/ urządzenie budowlane /instalacja przemysłowa:

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

.....

.....

Pomieszczenie:

Rodzaj/nazwa wyrobu ¹⁾

Ilość wyrobów (m², tony) ²⁾

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I.	Sposób zastosowania azbestu		
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II.	Rodzaj azbestu		
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III.	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnątrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV.	Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem		
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V.	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI.	Wykorzystanie pomieszczenia		
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII.	Usytuowanie wyrobu		
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Załącznik nr 3 (wzór)

INFORMACJA*)
O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres
.....
.....
2. Właściciel/zarządca/użytkownik**):
 - a) osoba prawna - nazwa, adres.....
.....
 - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres.....
.....
3. Tytuł własności
.....
4. Nazwa, rodzaj
wyrobu²⁾.....
.....
5. Ilość (m², tony)³⁾.....
6. Przydatność do dalszej
eksploatacji⁴⁾.....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
 - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾.....
 - b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji.....
.....
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾
.....
.....

(podpis)

Data.....

Objaśnienia:

*) Zgodnie z wzorem zamieszczonym w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej – Dz. U. 2003, Nr 192, poz. 1876.

***) Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – załącznik nr 1 do rozporządzenia

ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów

zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik nr 4 (wzór)

INFORMACJA*)
O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE
ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres
.....
.....
2. Właściciel/zarządca^{**)}:
 - a) osoba prawna - nazwa, adres.....
.....
 - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres.....
.....
3. Tytuł własności
.....
.....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
.....
.....
5. Ilość (m², tony)³⁾
.....
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów
.....
7. Planowane usunięcia wyrobów:
 - a) sposób.....
 - b) przez kogo.....
 - c) termin.....
8. Inne istotne informacje⁴⁾.....
.....

.....
(podpis)

Objaśnienia:

*) Zgodnie z wzorem zamieszczonym w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej – Dz. U. 2003, Nr 192, poz. 1876.

***) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.